

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 2024/74

Karar Sayısı : 2024/168

Karar Tarihi : 24/9/2024

R.G.Tarih-Sayı : 12/11/2024-32720

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN: İstanbul 3. Asliye Hukuk Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU: 4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'na 20/8/2016 tarihli ve 6745 sayılı Kanun'un 35. maddesiyle eklenen geçici 12. maddenin ikinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "Devam eden dava..." ibaresinin Anayasa'nın 10. ve 35. maddelerine aykırılığı ileri sürülerek iptaline karar verilmesi talebidir.

OLAY: Mülga 24/2/1984 tarihli ve 2981 sayılı İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 Sayılı İmar Kanunu'nun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun hükümlerine göre yapılan imar uygulamasından kaynaklanan bedel artırım davasında itiraz konusu kuralın Anayasa'ya aykırı olduğu kanısına varan Mahkeme, iptali için başvurmuştur.

I. İPTALİ İSTENEN VE İLGİLİ GÖRÜLEN KANUN HÜKÜMLERİ

A. İptali İstenen Kanun Hükmü

Kanun'un itiraz konusu kuralın da yer aldığı geçici 12. maddesi şöyledir:

"Geçici Madde 12- (Ek: 20/8/2016-6745/35 md.)

24/2/1984 tarihli ve 2981 sayılı İmar ve Gecekondu Mevzuatına Aykırı Yapılara Uygulanacak Bazı İşlemler ve 6785 sayılı İmar Kanununun Bir Maddesinin Değiştirilmesi Hakkında Kanun hükümlerine göre yapılan imar uygulamalarından doğan idarelerin taraf olduğu her türlü alacak ve bedel artırım davalarında taşınmazın değeri; uygulamanın tapuda tescil edildiği tarih değerlendirme tarihi olarak esas alınmak ve o tarihteki nitelikleri gözetilmek suretiyle tespit edilir. Tespit edilen bu bedel, Türkiye İstatistik Kurumu tarafından açıklanan Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi tablosu esas alınmak suretiyle dava tarihi itibarıyla güncellenir ve ortaya çıkan gerçek bedel hak sahibine ödenir.

Bu Kanunun geçici 6 ncı maddesinin üçüncü, yedinci, sekizinci ve on birinci fıkra hükümleri, bu madde kapsamındaki davalar ve icra takipleri için de uygulanır. Devam eden dava ve icra takipleri ise, bu madde hükümlerine göre sonuçlandırılır."

B. İlgili Görülen Kanun Hükmü

Kanun'un geçici 6. maddesinin;

1. Üçüncü fıkrası şöyledir:

"Uzlaşma; idareye ait taşınmazın trampası, idareye ait taşınmaz üzerinde sınırlı aynı hak tanınması veya imar mevzuatı çerçevesinde başka bir yerde imar hakkı kullandırılması suretiyle veya bunların mümkün olmaması hâlinde nakdi bedel üzerinden yapılabilir."

2. Yedinci fıkrası şöyledir:

“Bu madde kapsamında açılan davalarda mahkeme ve icra harçları ile her türlü vekalet ücretleri bedel tespiti davalarında öngörülen şekilde maktu olarak belirlenir.

3. Sekizinci fıkrası şöyledir:

“Kesinleşen mahkeme kararlarına istinaden bu madde uyarınca ödemelerde kullanılmak üzere, ihtiyaç olması hâlinde, merkezi yönetim bütçesine dâhil idarelerin yılı bütçelerinde sermaye giderleri için öngörülen ödeneklerinin (Milli Savunma Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı bütçelerinin güvenlik ve savunmaya yönelik mal ve hizmet alımları ile yapım giderleri için ayrılan ödeneklerin) yüzde ikisi, belediye ve il özel idareleri ile bağlı idareleri için en son kesinleşmiş bütçe gelirleri toplamının, diğer idareler için en son kesinleşmiş bütçe giderleri toplamının en az yüzde ikisi oranında yılı bütçelerinde pay ayrılır. Kesinleşen alacakların toplam tutarının ayrılan ödeneğin toplam tutarını aşması hâlinde, ödemeler, sonraki yıllara sâri olacak şekilde, garameten ve taksitlerle gerçekleştirilir. Taksitlendirmede, bütçe imkanları ile alacakların tutarları dikkate alınır. Taksitli ödeme süresince, 3095 sayılı Kanuna göre ayrıca kanuni faiz ödenir. İdare tarafından, mahkeme kararı gereğince nakdi ödeme yerine, üçüncü fıkrada belirtilen diğer uzlaşma yolları da teklif edilebilir ve bu maddenin uzlaşmaya ilişkin hükümlerine göre işlem yapılabilir.”

4. On birinci fıkrası şöyledir:

“Bu madde uyarınca ödenecek olan bedelin tahsili sebebiyle idarelerin mal, hak ve alacakları haczedilemez.”

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Kadir ÖZKAYA, Hasan Tahsin GÖKCAN, Engin YILDIRIM, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL, Yusuf Şevki HAKYEMEZ, Selahaddin MENTEŞ, Basri BAĞCI, İrfan FİDAN, Kenan YAŞAR, Muhterem İNCE ve Yılmaz AKÇİL'in katılımlarıyla 4/4/2024 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

2. Başvuru kararı ve ekleri, Raportör Fatih TORUN tarafından hazırlanan işin esasına ilişkin rapor, itiraz konusu ve ilgili görülen kanun hükümleri, dayanılan Anayasa kuralları ve bunların gerekçeleri ile diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüldüğü düşünülür:

A. Uygulanacak Kural ve Sınırlama Sorunu

3. Anayasa'nın 152. ile 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 40. maddelerine göre bir davaya bakmakta olan mahkeme, o dava sebebiyle uygulanacak bir kanunun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin hükümlerini Anayasa'ya aykırı görmesi hâlinde veya taraflardan birinin ileri sürdüğü aykırılık iddiasının ciddi olduğu kanısına varması durumunda bu hükümlerin iptalleri için Anayasa Mahkemesine başvurmasına yetkilidir. Ancak anılan maddeler uyarınca bir mahkemenin Anayasa Mahkemesine başvurabilmesi için elinde yönteminde açılmış ve mahkemenin görevine giren bir davanın bulunması, iptali talep edilen kuralın da o davada uygulanacak olması gerekir. Uygulanacak kural ise bakılmakta olan davanın değişik evrelerinde ortaya çıkan sorunların çözümünde veya davayı sonuçlandırmada olumlu ya da olumsuz yönde etki yapacak nitelikte olan kurallardır.

4. İtiraz başvurusunda bulunan mahkeme 2942 sayılı Kanun'un geçici 12. maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan *“Devam eden dava...”* ibaresinin iptalini talep etmiştir.

5. Anılan cümlede devam eden dava ve icra takiplerinin söz konusu madde hükümlerine göre sonuçlandırılacağı hükme bağlanmıştır. Buna göre itiraz konusu kuralın Kanun'un geçici 12. maddesinin yürürlüğe girmesinden önce açılmış ve henüz sonuçlanmamış alacak ve bedel artırım davaları ile icra takipleri yönünden uygulama alanı bulacağı anlaşılmaktadır.

6. İtiraz başvurusunda bulunan mahkemede bakılmakta olan dava 2981 sayılı Kanun hükümlerine göre yapılan imar uygulaması nedeniyle taşınmaz hissesinin bedele dönüştürülmesi üzerine açılan bedel artırımı davasıdır. 2942 sayılı Kanun'un geçici 12. maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan "*Devam eden...*" ibaresi dava ve icra takiplerinin her ikisi yönünden geçerli ortak kural niteliği taşımaktadır. Bu itibarla bakılmakta olan davanın konusu gözetilerek kuralın esasına ilişkin incelemenin "... *dava...*" ibaresi ile sınırlı olarak yapılması gerekir.

7. Diğer yandan anılan Kanun'un geçici 12. maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesinde devam eden dava ve icra takiplerinin bu madde hükümlerine göre sonuçlandırılacağı hükmüne yer verilmek suretiyle anılan maddenin birinci fıkrası ile ikinci fıkrasının birinci cümlesinde atıf yapılan Kanun'un geçici 6. maddesinin üçüncü, yedinci, sekizinci ve on birinci fıkra hükümleri de devam eden davalar yönünden uygulanacaktır.

8. Maddenin birinci fıkrasında 2981 sayılı Kanun'a göre yapılan imar uygulamalarından kaynaklanan alacak ve bedel artırım davalarında taşınmazın bedelinin tespit edilmesine ilişkin hususlar hükme bağlanmıştır. Geçici 6. maddenin üçüncü fıkrasında ise dava aşamasından önceki bir süreç olan uzlaşmanın ne şekilde yapılacağı ve uzlaşılan tutarın nasıl ödeneceğine ilişkin esaslara yer verilmiştir. Anılan maddenin yedinci fıkrasında bu madde kapsamında açılan davalarda harç ile vekâlet ücretinin nasıl belirleneceğine ilişkin düzenlemeler öngörülmüştür. Maddenin sekizinci fıkrası ise bedelin tespiti aşamasına ilişkin olmayıp bu davalarda idareler aleyhine hükmedilecek bedellerin ödenebilmesini teminen söz konusu idarelerin bütçelerine konulması gereken ödeneklere ve bu bedellerin tahsil aşamasına ilişkin düzenlemeler içermektedir. Anılan fıkranın kamulaştırma yapan idarelerce ödenek ayrılmasına ilişkin düzenleme içerdiği bu hususların hükmün infazı ile ilgili olduğu açıktır. On birinci fıkrada da kamulaştırmatsız el atma nedeniyle doğan ve maddede öngörülen uzlaşma prosedürü sonucu veya mahkeme kararıyla belirlenen tazminatın ödenmesi aşamasına ilişkin hüküm yer almaktadır.

9. Bu kapsamda bakılmakta olan davanın konusunun 2981 sayılı Kanun hükümlerine göre yapılan imar uygulamaları sonucu hisseleri bedele dönüştürülen davacıların açmış oldukları bedel artırımına ilişkin olması nedeniyle esas incelemenin "... *dava...*" ibaresi ile sınırlı olarak yapılması, ayrıca davanın konusu ve bulunduğu aşama itibarıyla bu ibarenin de 2942 sayılı Kanun'un geçici 12. maddesinin birinci fıkrası ve ikinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan "...*yedinci...*" ibaresi yönünden incelenmesi gerekmektedir.

B. On Yıllık Süre Sorunu

10. Anayasa'nın "*Anayasaya aykırılığın diğer mahkemelerde ileri sürülmesi*" başlıklı 152. maddesinin dördüncü fıkrasında "*Anayasa Mahkemesinin işin esasına girerek verdiği red kararının Resmî Gazetede yayımlanmasından sonra on yıl geçmedikçe aynı kanun hükmünün Anayasaya aykırılığı iddiasıyla tekrar başvuruda bulunulamaz*" denilmiştir.

11. 6216 sayılı Kanun'un "*Başvuruya engel durumlar*" başlığını taşıyan 41. maddesinin (1) numaralı fıkrasında da "*Mahkemenin işin esasına girerek verdiği ret kararının Resmî Gazetede yayımlanmasından itibaren on yıl geçmedikçe aynı kanun hükmünün Anayasaya aykırılığı iddiasıyla itiraz başvurusu yapılamaz*" hükmüne yer verilmiştir.

Esas Sayısı : 2024/74

Karar Sayısı : 2024/168

12. 2942 sayılı Kanun'un geçici 12. maddesinin ikinci fıkrasının itiraz konusu kuralın da yer aldığı ikinci cümlesinin "*Devam eden dava ve ... ise, bu madde hükümlerine göre sonuçlandırılır.*" kısmı -bir itiraz başvurusu üzerine- birinci fıkraya ve ikinci fıkranın birinci cümlesinde yer alan "*...yedinci...*" ibaresi yönünden incelenmiş ve Anayasa Mahkemesinin 16/11/2017 tarihli ve E.2016/195, K.2017/158 sayılı kararıyla esastan reddedilmiştir. Bu karar 8/2/2018 tarihli ve 30326 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır. Anayasa Mahkemesince itiraz başvurusu üzerine işin esasına girilerek iptal istemi reddedilen kurala ilişkin olarak yeni bir başvurunun yapılabilmesi için ret kararının Resmî Gazete'de yayımlandığı 8/2/2018 tarihinden başlayarak geçmesi gereken on yıllık süre henüz dolmamıştır.

13. Açıklanan nedenle kurala yönelik başvurunun Anayasa'nın 152. maddesinin dördüncü fıkrası ile 6216 sayılı Kanun'un 41. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince reddi gerekir.

IV. HÜKÜM

4/11/1983 tarihli ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'na 20/8/2016 tarihli ve 6745 sayılı Kanun'un 35. maddesiyle eklenen geçici 12. maddenin ikinci fıkrasının ikinci cümlesinde yer alan;

A. "*Devam eden dava...*" ibaresinin esasına ilişkin incelemenin "*...dava...*" ibaresi ile sınırlı olarak yapılmasına,

B. "*...dava...*" ibaresinin esasına ilişkin incelemenin "*2942 sayılı Kanun'un geçici 12. maddesinin birinci fıkrası ve ikinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan '...yedinci...' ibaresi*" yönünden yapılmasına,

C. "*...dava...*" ibaresinin "*geçici 12. maddenin birinci fıkrası ve ikinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan '...yedinci...' ibaresi*" yönünden iptaline karar verilmesi talebiyle yapılan itiraz başvurusunun Anayasa'nın 152. maddesinin dördüncü fıkrası ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 41. maddesinin (1) numaralı fıkrası gereğince REDDİNE,

24/9/2024 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Başkanvekili
Basri BAĞCI

Üye
Engin YILDIRIM

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ

Üye
İrfan FİDAN

Esas Sayısı : 2024/74

Karar Sayısı : 2024/168

Üye

Kenan YAŞAR

Üye

Muhterem İNCE

Üye

Yılmaz AKÇİL

Üye

Ömer ÇINAR

Üye

Metin KIRATLI